

Đọc đoạn văn sau và trả lời câu hỏi từ 1 - 10

SAHARA XANH

[1] Atbai, sa mạc siêu khô hạn ở Đông Sudan, dường như là một nơi không phù hợp để tìm kiếm bằng chứng về những người chăn thả gia súc thời cổ đại. Tuy nhiên chính ở môi trường khô cằn, không phù hợp để sinh sống này, các nhà khoa học với sự kiên nhẫn đã tìm ra những bức tranh miêu tả cảnh chăn thả gia súc trên đá có tuổi đời hơn 4.000 năm.

[2] Trong hai năm 2018 và 2019, giáo sư Julien Cooper của Khoa Lịch sử và Khảo cổ học, ĐH Macquarie ở New South Wales, Australia, đã dẫn dắt một nhóm nghiên cứu tham gia Dự án Khảo sát Atbai, một dự án nhằm điều tra về mối quan hệ giữa các đoàn thám hiểm nước ngoài và những người du mục bản địa. Họ khảo sát 16 di chỉ về nghệ thuật trên đá ở thành phố Wadi Halfa của Sudan, một trong những vùng hoang vắng bậc nhất của Sahara, nằm trên các tuyến đường giả định giữa hạ lưu sông Nile và sa mạc nội địa. Vùng đất này vẫn là nơi giữ kỷ lục hầu hết các tháng trong năm đều không có mưa.

[3] Vì sao họ lại chọn nơi này? Đó là trong sa mạc này, địa hình, sinh thái và tài liệu khảo cổ địa phương có sự khác biệt đáng kể. Trên dãy đồi chính của Biển Đỏ, nằm gần bờ biển có nhiều nghĩa trang lớn và khu dân cư du mục, một phần lượng mưa phân bố đều đặn và nguồn nước ở đáy wadis (thung lũng). Đối lập với hệ sinh thái này là các sa mạc nội địa gần sông Nile và phía Tây đồi Biển Đỏ, đôi khi được gọi là Awliib hoặc Atmur ở Beja, có địa hình bằng phẳng hơn nhiều với điểm nhấn là các cồn cát, nhiều cao nguyên đá và theo nhiều ghi chép, đây là nơi cư trú trong một số giai đoạn lịch sử. Vào thế kỷ 19, khu vực này trở nên nổi tiếng với tên gọi khu vực “đường Korosko”, một tuyến đường dành cho đoàn lữ hành lâu đời cung cấp lối đi tắt qua khúc cua sông Nile nối các khu định cư của Korosko và Abu Hamed.

[4] Các công việc thực địa về khí hậu và khảo cổ khắp toàn bộ Sahara, từ Morocco đến Sudan và mọi nơi giữa hai địa điểm này, đã vẽ lên một bức tranh toàn diện về khu vực này trong quá khứ ẩm ướt.

Các nhà khoa học khí hậu, các nhà khảo cổ và địa lý gọi đây là “thời kỳ ẩm ướt châu Phi”. Đó là thời kỳ lượng mưa vào mùa hè gia tăng khắp lục địa đen, bắt đầu vào khoảng 15.000 năm trước và kết thúc vào khoảng 5.000 năm trước – một thời kỳ quan trọng của cuối Kỷ Băng hà và đầu Holocene khi trong một chế độ khí hậu ẩm ướt, các khu vực ở trung Sahara mà giờ trở nên khô hạn từng có những dòng sông chảy qua và các hồ đầy nước quanh năm.

[5] Có nhiều bằng chứng khí hậu học cho thấy trong thời kỳ này, Sahara đã hỗ trợ các hệ sinh thái thảo nguyên rừng và nhiều sông hồ ở khu vực ngày nay là Libya, Niger, Chad và Mali. Sử dụng mẫu trầm tích biển và hồ, các nhà khoa học đã xác định được hơn 230 loại cây xanh xuất hiện, đem lại các hành lang thực vật ảnh hưởng đến sự phân bố và tiến hóa của các loài, bao gồm cả sự di cư khỏi châu Phi của người cổ đại.

[6] Diện tích chăn thả và trồng trọt không ngừng được mở rộng và điều này giúp duy trì khả năng sống tập trung của các cộng đồng người và họ trở nên ít sống du cư hơn. Đây là lý do mà người ta gọi đây là thời kỳ “Sahara xanh”.

Chính “Sahara xanh” là một thời kỳ quan trọng trong lịch sử loài người. Ở Bắc Phi, thời kỳ này chứng kiến việc trồng trọt bắt đầu và động vật được thuần hóa. Dấu chỉ tồn tại khoảng 8.000 đến 7.000 năm trước thì khoảng thời gian lý tưởng này cho phép người du mục địa phương đã nhận nuôi các loài gia súc như cừu, dê từ những người hàng xóm của mình ở Bắc Ai Cập và Trung Đông.

[7] Sahara đóng vai trò như một cánh cổng đánh dấu sự chuyển tiếp khi kiểm soát sự phát tán của các loài động vật ở phía Bắc và châu Phi cận Sahara, cũng như trong và ngoài lục địa. Cánh cổng sinh thái này mở khi Sahara xanh tươi và đóng lại khi sa mạc ngự trị. Bằng chứng về thời kỳ ẩm ướt châu Phi cho thấy Sahara xanh là một ví dụ điển hình về mối quan hệ chặt chẽ giữa biến đổi khí hậu, các quá trình trên bề mặt đất và hoạt động của con người, và do đó có thể cung cấp thông tin hữu ích về mức độ nhạy cảm của cả hệ thống môi trường và con người đối với áp lực khí hậu.

(Tô Văn *tổng hợp*, <https://tiasang.com.vn/>, ngày 11/05/2024)